

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра біології та екології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

В.В.Кобильник

“01” вересня 2023 року

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

підготовки здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Екологія»
спеціальність 101 Екологія
галузі знань 10 Природничі науки
мова навчання українська

Кам'янець-Подільський

2023-2024 н.р.

Розробники програми:

Любинський О.І., доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри біології та екології

Семерня О.М., доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри біології та екології

Федорчук І.В., кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології

Козак М.І., кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології

Ухвалено на засіданні кафедри біології та екології

Протокол № 2 від 29 серпня 2023 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми

Іван ФЕДОРЧУК

Обговорено та схвалено радою з науково-методичної роботи та забезпечення якості вищої освіти природничо-економічного факультету

Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Голова ради з науково-методичної роботи та забезпечення якості вищої освіти природничо-економічного факультету

Наталія КАЗАНІШЕНА

1. Мета і завдання практики

Наскрізна програма практики розробляється згідно освітньо-професійної програми Екологія та навчального плану підготовки студентів ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 101 Екологія.

Метою практики є:

- набуття студентами компетентностей, на основі отриманих в університеті теоретичних знань, для прийняття самостійних рішень у виробничих умовах та досягнення програмних результатів навчання;
- оволодіння сучасними методами, навичками, вміннями та формами організації праці у сфері професійної діяльності студентами;
- виховання потреби систематично поповнювати свої знання та застосовувати їх в майбутній професійній діяльності.

Завдання практики:

- набуття здобувачами вищої освіти вмінь і практичних навичок у сфері охорони навколишнього середовища;
- оволодіння методами збирання, обробки та інтерпретації результатів екологічних досліджень, необхідних для комплексного системного аналізу та прогнозування стану довкілля й прийняття зважених природоохоронних рішень;
- оволодіння навичками, проектною, організаційною та управлінською діяльністю у сфері охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування;
- обговорення та пояснення власних результатів та формулювання висновків, опанування практичними навиками екологічних досліджень.

Програмні компетентності

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти), галузь знань 10 Природничі науки, спеціальність 101 Екологія практика забезпечує набуття здобувачами таких компетентностей:

Інтегральна:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.
-----------------------------------	--

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 01	Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
ЗК 02	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 03	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК 04	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 06	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК 08	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК 09	Здатність працювати в команді.
ЗК 11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 01	Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.
--------------	---

СК 02	Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.
СК 04	Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.
СК 05	Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.
СК 07	Здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.
СК 08	Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.
СК 10	Здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень.
СК 13	Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.
СК 15	Здатність до використання принципів побудови екологічно безпечних схем виробництва, технологій відновлювальних і нетрадиційних джерел енергії та перспективи їх застосування.

Програмні результати навчання:

ПРН 02	Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.
ПРН 03	Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.
ПРН 04	Використовувати принципи управління на яких базується система екологічної безпеки.
ПРН 05	Знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.
ПРН 06	Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.
ПРН 07	Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.
ПРН 08	Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.
ПРН 09	Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.
ПРН 10	Уміти застосовувати програмні засоби, ГІС-технології та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення екологічних досліджень.

ПРН 11	Уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.
ПРН 13	Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.
ПРН 14	Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.
ПРН 16	Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
ПРН 18	Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.
ПРН 21	Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.
ПРН 22	Брати участь у розробці проєктів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.
ПРН 23	Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проєктів.
ПРН 26	Уміти проводити якісний і кількісний аналіз води, повітря, ґрунту, відходів, продуктів харчування та аналізувати й приймати рішення щодо відповідності нормативам якості.
ПРН 27	Володіти методами аналізу впливу факторів довкілля на людський організм; діагностувати небезпечні екологічні фактори та механізми їх дії; прогнозувати можливі негативні зміни.
ПРН 28	Володіти методами проєктування природозаповідних територій та вміти визначати оптимальний режим збереження заповідних екосистем та біорізноманіття.

2. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Об'єм практики і форми контролю

Вид роботи	Семестри	Тривалість тижні/кредити/години	Форма підсумкового контролю
Загальноєкологічна навчальна практика	2	3/4,5/135	Захист звіту, залік
Ландшафтна навчальна практика	4	3/4,5/135	Захист звіту, залік
Виробнича практика із заповідної справи	6	4/6/180	Захист звіту, диференційований залік

Виробнича переддипломна практика	8	4/6/180	Захист звіту, диференційований залік
-------------------------------------	---	---------	---

Базами для проходження практики є національні природні парки, з якими укладено угоди про співпрацю, та інші установи, у яких можуть бути працевлаштовані випускники спеціальності 101 Екологія. Здобувачі ВО можуть вносити свої пропозиції щодо баз практики. Якщо вони відповідають вимогам програми практики та при умові попереднього укладання договору на проведення практики, здобувачі ВО можуть проходити практику на пропонуваніх базах.

Основні завдання практики визначає робоча програма практики, вони відображаються в індивідуальному графіку, з дотриманням визначених у ньому термінів виконання завдань.

Здобувач ВО здійснює відмітки та записує зміст і обсяг виконаної роботи у щоденник практики, а також її результати протягом всієї практики. Фактичне виконання засвідчують науковий керівник та керівник практики від кафедри з відміткою про вчасність його представлення.

Результатом практики має стати отримання наукових навичок, які будуть використані у подальших наукових роботах практиканта, на підставі яких буде уточнено мету, об'єкт, предмет подальших праць за темою бакалаврської дипломної роботи та будуть покладені в основу виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи.

Для раціонального і повного використання часу, виділеного на практику, для виконання програми практики і збору фактичного матеріалу, керівники практики разом із здобувачем складають календарний графік розподілу часу, призначеного на виконання окремих видів робіт, які необхідно реалізувати під час практики відповідно до конкретних умов і специфіки об'єкта практики.

Після закінчення виробничої науково-дослідної практики здобувач ВО подає на кафедру наступні документи:

- щоденник практики;
- звіт про проходження виробничої науково-дослідної практики;
- ІНДЗ практиканта.

Переданий на кафедру та зареєстрований у встановленому порядку на кафедрі, звіт перевіряється керівником практики від кафедри. Якщо за результатами перевірки звіту виявлено його відповідність вимогам, звіт рекомендується до захисту перед комісією.

За результатами перевірки звіту керівник практики від кафедри визначає оцінку, з якою звіт рекомендується до захисту перед комісією.

Атестація за підсумками практики проводиться на підставі письмового звіту та щоденника, оформленого відповідно до встановлених вимог, та відзиву керівника практики. За підсумками атестації виставляється оцінка.

3. Оцінювання практики

Після перевірки звіту по практиці керівником практики від кафедри, звіт (з прикладним щоденником і відгуком керівника від бази практики) виноситься на захист, у разі відповідності його встановленим вимогам. Інакше – повертається на доопрацювання.

Захист підсумків практики проводиться на конференції у присутності комісії, призначеної завідувачем випускаючою кафедрою. Здобувачу ВО дається час 10-15 хвилин для доповіді за підсумками практики. Потім йому можуть бути поставлені питання за програмою практики, після чого комісія виставляє здобувачу ВО оцінку за 100-бальною системою, яка враховує:

- якість виконання програми практики, календарного плану і відгук керівника від бази практики;

- якість змісту і оформлення звіту;
- творчий підхід здобувача ВО при виконанні завдання на практику; якість захисту (доповідь, відповіді на питання).

Рейтингова оцінка, а також відповідні нею бали, виставляються на титульному листі звіту (підписує голова комісії), у заліковій відомості по практиці і в заліковій книжці здобувача ВО.

Оцінка за проходження виробничої практики із заповідної справи та з виробничої переддипломної практики прирівнюється до оцінок (іспитів) з теоретичного навчання і враховується при підведенні підсумків загальної успішності здобувачів ВО.

Здобувачі ВО, що не виконали програму практики без поважної причини або отримали незадовільну оцінку за підсумками практики, можуть бути відраховані як такі, що мають академічну заборгованість в порядку, передбаченому Статутом.

Практика загалом оцінюється за 100-бальною шкалою ECTS за наступними критеріями:

Рейтинг ова оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національно ю шкалою	Критерії оцінювання
90-100	A (відмінно)	відмінно	45-50 балів - звіт повністю відповідає вимогам до виконання і оформлення. 19-20 балів - індивідуальне завдання виконане повністю. 13-15 балів - оформлення щоденника (відповідають вимогам, відсутні граматичні помилки). 13-15 балів - захист практики (повні та вичерпні відповіді на запитання демонстрація високого
82-89	B (дуже добре)	добре	42-45 балів - звіт відповідає вимогам, але допущені незначні помилки в оформленні. 16-18 балів - індивідуальне завдання виконане з деякими неточностями. 12-13 балів - щоденник оформлений у відповідності до вимог з деякими неточностями, є несуттєві граматичні помилки. 12-13 балів - захист практики (наявність несуттєвих помилок у виступі та відповідях здобувача ВО на запитання).
75-81	C(добре)		40-42 балів - у звіті допущені помилки в оформленні, несуттєві граматичні помилки, але загалом відповідає вимогам оформлення. 13-15 балів - індивідуальне завдання виконане не повністю або з помилками. 11-12 балів - щоденник оформлений з помилками, з несуттєвими граматичними помилками. ~~11-12 балів, допущені помилки при захисті та~~
67-74	D (задовільно)	задовільно	38-40 балів - звіт частково не відповідає вимогам, виконаний із грубими помилками. 11-12 балів - індивідуальне завдання виконане більше половини. 9-11 балів - зроблені суттєві помилки в оформленні, є граматичні помилки. 9-11 балів - при захисті допущені суттєві помилки, відповіді на запитання дані неправильно.

60-66	Е(достатньо)	36-38 балів - звіт не відповідає повноті мірою вимогам, здобувачу ВО дана негативна характеристика керівником від бази практики. 8-10 балів - індивідуальне завдання виконане на половину. 8-9 балів - щоденник має суттєві помилки в оформленні, частково не відповідає вимогам оформлення.
--------------	---------------------	---

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C(добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю	незадовільно
34 і менше	F(незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і залікову книжку здобувача ВО та враховується під час визначення стипендії, разом з оцінками за результатами підсумкового семестрового контролю.

Навчально-методичне забезпечення

1. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. URL: <https://cutt.ly/F0vmbck> С. 23-24.
2. Національний природний парк Подільські Товтри. URL: <https://www.npptovtry.org.ua>
3. Білявський Г.О. Основи екології: теорія і практикум. Навчальний посібник / Г.О. Білявський, Л.І. Бутченко, В.М. Навроцький. – К.: Лібра, 2002. – 352 с
4. Шаравара В.В. Методичні вказівки з охорони праці і безпеки життєдіяльності при організації і проведенні навчальних польових практик / В.В. Шаравара, М.І. Козак. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2012. – 52 с.
5. Шаравара В.В. Загально-екологічна навчальна практика: Навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 6.040106 “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” / В.В. Шаравара. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2012. – 84 с.
6. Бургаз О.А., Грудев П.Х., Кур'янова С.О. Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2022. 150 с. URL: <http://eprints.library.odku.edu.ua/id/eprint/10892/1/%D0%9A%D0%9B%20%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%202022.pdf>
7. Гордій Н.М., Рубановська Н.В., Тютюнник О.С. Діяльність екологічних громадських організацій в м. Кам'янець-Подільському. *Екологічні науки* : науково-практичний журнал / Головний редактор Бондар О.І. К. : Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 5(38). С. 66-69. URL: <http://www.ecoj.dea.kiev.ua/archives/2021/5/14.pdf>

